

Sygn. akt III PSK 122/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa P. Ł. i T. S.
przeciwko Starostwu Powiatowemu w [...]
o ustalenie istnienia stosunku pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
listopada 2021 r.,
na skutek skarg kasacyjnych powodów od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w G.
z dnia 23 czerwca 2020 r., sygn. akt VI Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powodów na rzecz strony pozwanej kwoty po
240 (dwieście czterdzieści) zł z ustawowymi odsetkami od dnia
24 listopada 2021 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowie P. Ł. i T. S. domagali się ustalenia istnienia stosunku pracy ze Starostwem Powiatowym w [...] na stanowisku - odpowiednio Starosty [...] i Wicestarosty [...]. Sąd Rejonowy w S., wyrokiem z dnia 11 grudnia 2019 r., oddalił powództwa. Sąd Okręgowy w G., wyrokiem z dnia 23 czerwca 2020 r., oddalił apelację powodów (pkt 1), rozstrzygając o kosztach postępowania (pkt 2).

Powodowie zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego w całości. Zarzucono naruszenie prawa materialnego, to jest: (-) art. 80 ust. 1 ustawy o samorządzie

powiatowym (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 920 ze zm.) w związku z art. 73 § 2 k.p., polegające na przyjęciu, że wstrzymanie wykonania uchwały, której skutkiem jest wygaśnięcie mandatu, nie ma miało wpływu na stosunek pracy powodów, (-) art. 189 k.p.c., polegające na oddaleniu powództwa za okres, gdy powodowie wykonywali faktycznie, zgodnie z treścią art. 80 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym, funkcje starosty i wicestarosty.

Zarzucono naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, to jest: (-) art. 365 § 1 k.p.c. oraz art. 366 k.p.c., polegające na przyjęciu, że wyrok w sprawie o wydanie świadectwa jest wiążący w sprawie o ustalenie stosunku pracy, (-) art. 378 § 1 k.p.c., polegające na nieodniesieniu się przez Sąd odwoławczy do zarzutu naruszenia prawa materialnego w postaci art. 56 § 1 i art. 59 k.p.

Skarżący wnieśli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując na potrzebę rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego, jednocześnie podkreślając, że zagadnienie to powoduje rozbieżności w orzecznictwie, a także ze względu na oczywistą zasadność skargi odnośnie do naruszenia prawa procesowego.

W uzasadnieniu wniosku wskazano, że kwestia wykładni art. 80 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym czy też analogicznych regulacji zawartych w ustawach o samorządzie gminnym i samorządzie województwa jest problematyką świeżą i powodującą poważne problemy w orzecznictwie. Skarżący powołali rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w sprawie VI Pa [...], wskazując, że w sprawie tej ustalono stosunek pracy doradcy starosty, pomimo że stosunek pracy wygaś, zgodnie z obowiązującymi w tym czasie przepisami ustawy o pracownikach samorządowych, automatycznie wraz ze stosunkiem starosty. W ocenie skarżących, inne stanowisko - niż przywołane stanowisko Sądu Okręgowego (a także Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. III BP 4/17) w przedmiocie wpływu rozstrzygnięć nadzorczych na prawo pracy - ma Naczelny Sąd Administracyjny. W tym zakresie skarżący przywołali wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 września 2013 r., I OSK 968/13, wskazując, że wynika z niego, że zawarte w art. 80 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym stwierdzenie „wstrzymuje jej wykonanie z mocy prawa” należy odczytywać w ten sposób, że uchwała, której nieważność stwierdził

organ nadzoru, od daty wydania rozstrzygnięcia nadzorczego nie wywołuje skutków prawnych. Zdaniem skarżących, otwarta jest wciąż kwestia statusu osoby, która na skutek wykonania rozstrzygnięcia nadzorczego ponownie zaczyna pełnić obowiązki wynikające z funkcji wyboru. Powstaje pytanie, czy taka osoba powinna restytuować stosunek pracy czy też nie i co się dzieje w sytuacji, gdy sama jest uprawniona do reprezentowania pracodawcy. W ocenie skarżących, wyrok Sądu Najwyższego w sprawie III BP 4/17 na pytanie to nie odpowiada.

Zdaniem skarżących, w zakresie uchybienia przepisom postępowania zasadność niniejszej skargi jest oczywista. Sąd w ogóle nie odniósł się do wskazanych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego, poprzestając na arbitralnym stwierdzeniu o ich bezprzedmiotowości. Zdaniem skarżących, niesłuszne było powołanie się przez Sąd Okręgowy na art. 365 § 1 k.p.c., który określa związanie sądu prawomocnym wyrokiem wydanym w innym postępowaniu, jeżeli rozstrzygnięta nim kwestia prawna ma prejudycjalne znaczenie w rozpoznawanej sprawie. W ocenie skarżących, tak w tej sprawie nie jest. Skarżący podkreślili, że przewidziane w art. 365 k.p.c. związanie innych sądów prawomocnym orzeczeniem dotyczy tylko samej z treści sentencji orzeczenia, a nie poglądów prawnych wyrażonych w jego uzasadnieniu, jego motywów i zawartych w nim ustaleń faktycznych.

Pozwany, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, a także o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego według norm prawem przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżący powołują się na występujące w niniejszej sprawie zagadnienie prawne o treści przytoczonej wyżej. W związku z tym należy zauważyć, że przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

W niniejszej sprawie przedstawione zagadnienie prawne nie występuje z uwagi na związanie, przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy, prawomocnymi wyrokami Sądu Okręgowego w G. w sprawach VI Pa [...] i VI Pa [...] (art. 365 § 1 k.p.c.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje zapatrywanie, że wynikająca z art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążąca wyroku dotyczy związania sentencją, a nie uzasadnieniem wyroku innego sądu, czyli przesłankami faktycznymi i prawnymi przyjętymi za jego podstawę, gdyż zakresem prawomocności materialnej jest objęty tylko ostateczny wynik rozstrzygnięcia, a nie jego przesłanki (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 16 lutego 1937 r., OSP 1937, poz. 727; z dnia 18 lutego 1937 r., C III 833/36, RPEiS 1937 r., Nn 3, poz. 621; z dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 655/98, LEX nr 51062; z dnia 23 maja 2002 r., IV CKN 1073/00, LEX nr 5550; z dnia 8 czerwca 2005 r., LEX nr 402284; z dnia 28 czerwca 2007 r., IV CSK 110/07, LEX nr 488981; z dnia 15 listopada 2007 r., II CSK 347/07, LEX nr 345525; z dnia 22 czerwca 2010 r., IV CSK 359/09, OSNC 2011 nr 2, poz. 16). Należy jednak zauważyć, że, choć co do zasady, moc wiążąca wyroku dotyczy związania jego sentencją, nie zaś uzasadnieniem, ale bywa tak, że na podstawie brzmienia

samej tylko sentencji wyroku nie sposób jest zidentyfikować nie tylko stosunku prawnego, z którego wynikało rozstrzygnięcie nim roszczenie, ale także wszystkich charakterystycznych dla niego aspektów, różniących go od innych stosunków tego samego rodzaju. Stąd odwołanie się do samej sentencji wyroku często nie wystarcza do wyznaczenia granic powagi rzeczy osądzonej, jaką należy mu przypisać i z tego samego powodu nie wystarcza też do określenia właściwej mu mocy wiążącej. Szczególnie przy orzeczeniach oddalających powództwo lub wniosek w postępowaniu nieprocesowym, gdy z sentencji nie wynika zakres przedmiotowy rozstrzygnięcia, doniosłe i wiążące mogą być również motywy rozstrzygnięcia zawarte w uzasadnieniu orzeczenia, szczególnie ustalenia prejudycjalne sądu, prowadzące do oddalenia powództwa lub wniosku (porównaj między innymi orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2005 r., I CK 217/05, LEX nr 187004; z dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, LEX nr 274151; z dnia 8 marca 2010 r., II PK 258/09, LEX nr 589980; z dnia 29 września 2011 r., IV CSK 652/10, LEX nr 1129162). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 czerwca 2009 r., II PK 302/08 (LEX nr 513001) podkreślił, że treść prawomocnego orzeczenia, o którym stanowi art. 365 § 1 k.p.c., stanowi treść wyrażonej w nim indywidualnej i konkretnej normy prawnej, w tym zwłaszcza zakres jej obowiązywania (związania stron i sądów). Często nie jest ona i z obiektywnych względów nie może być w pełni wysłowiona w sentencji orzeczenia. Z tego względu ustalenie tej treści, a przede wszystkim zakresu związania prawomocnym wyrokiem, wymaga niejednokrotnie wykładni orzeczenia w świetle sporządzonego do niego uzasadnienia, a w braku pisemnego uzasadnienia w świetle odtworzonego (np. na podstawie akt sprawy) rozumowania sądu, który wydał badane rozstrzygnięcie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 1998 r., II UKN 594/97, OSNAPIUS 1999 nr 1, poz. 37, orzeczenia Sądu Najwyższego: z 17 marca 1950 r., Wa.C. 339/49, OSN 1951 nr III, poz. 65, z 18 czerwca 1955 r., III CR 199/54, OSN 1956 nr 4, poz. 100). Wskazana metoda określenia zakresu związania prawomocnym orzeczeniem, o którym stanowi art. 365 § 1 k.p.c., jest analogiczna do przyjętej w orzecznictwie sądowym metody ustalania granic powagi rzeczy osądzonej, normowanej w art. 366 k.p.c. Ten kierunek wykładni potwierdza pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 97/02 (OSNC 2003

nr 12, poz. 160), w myśl którego sąd nie jest związany ustaleniami wynikającymi z uzasadnienia orzeczenia w takim zakresie, w jakim nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia. Jest natomiast związany wskazanymi w uzasadnieniu ustaleniami mającymi wpływ na końcowe rozstrzygnięcie, w szczególności ustaleniami prejudycjalnymi, których skutkiem było wydanie określonego wyroku lub postanowienia orzekającego co do istoty sprawy.

Podstawą wyroków oddalających powództwa o sprostowanie świadectwa pracy w sprawach VI Pa [...] i VI Pa [...] były ustalenia, że powodowie w okresie od 25 kwietnia 2016 r. do 1 września 2016 r. nie pozostawali w stosunku pracy ze strona pozwaną. Co więcej, rozstrzygnięcia w tych sprawach zostały podane pod osąd Sądu Najwyższego w ramach rozpoznawanych skarg na bezprawność. W obu wyrokach z dnia 14 listopada 2018 r. - III BP 4/17 (LEX nr 2577447) oraz III BP 5/21 (LEX nr 2577448) podkreślono, że sądy obu instancji badały istnienie między stronami stosunku pracy w spornym (w niniejszej sprawie) okresie.

Dlatego wyroki zapadłe w tych sprawach mają obecnie moc wiążącą (art. 365 § 1 k.p.c.). Oznacza to, że Sądy rozpoznające niniejszą sprawę (także Sąd Najwyższy) zobowiązane były przyjąć, że w spornym okresie strony nie łączył stosunek pracy.

Co więcej, w przywołanym wyżej wyroku III BP 4/17 ustosunkowano się do przedstawianego problemu prawnego. Stwierdzono w nim bowiem, że rozstrzygnięcie nadzorcze w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały organu powiatu stanowi odrębny rodzaj aktu administracyjnego, który nie może rozstrzygać o istnieniu pomiędzy pracownikiem a pracodawcą stosunku pracy. Jego skutki dotyczące sfery publicznoprawnej (zgodnie z art. 80 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym, stwierdzenie przez organ nadzoru nieważności uchwały organu powiatu wstrzymuje jej wykonanie z mocy prawa w zakresie objętym stwierdzeniem nieważności, z dniem doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego) nie mogą być bowiem przenoszone na stosunek o charakterze cywilnoprawnym, jakim jest stosunek pracy.

Kwestia ta była także rozważana także w innych wyrokach Sądu Najwyższego dotyczących rozstrzygnięć nadzorczych wojewody w stosunku do uchwał organów samorządowych w przedmiocie powołania na funkcję dyrektora

szkoły. Przyjmuje się w nich zgodnie, że weryfikujące sferę publicznoprawną skutki orzeczenia administracyjno-sądowego nie przenoszą się na pracowniczy stosunek powierzenia nauczycielowi okresowego sprawowania funkcji dyrektora szkoły oraz odwołania go z tego kierowniczego zatrudnienia. W konsekwencji skutki orzeczenia administracyjno-sądowego o nieważności uchwały o odwołaniu z funkcji dyrektora szkoły (zarządzenia nadzorcze wojewody) nie rozciągają się na sferę pracowniczego zatrudnienia na kierowniczym stanowisku pracy i nie wywołują skutku nieważności odwołania ani reaktywowania zatrudnienia na stanowisku dyrektora szkoły (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 grudnia 2004 r., I PK 100/04, OSNP 2005 nr 14, poz. 212; z dnia 13 marca 2014 r., I PK 219/13, OSNP 2015 nr 6, poz. 78; z dnia 12 lutego 2015 r., I PK 155/14; z dnia 29 października 2014 r., I PK 61/14, OSNP 2016 nr 10, poz. 126 oraz z dnia 17 stycznia 2019 r., III UK 124/17, OSNP 2019 nr 10, poz. 117).

W tym kontekście przypomnieć należy, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS - wkładka z 2003 r. Nr 13, poz. 5; z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

W świetle przedstawionych uwag skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona, gdyż bezpodstawny jest zarzut naruszenia art. 365 § 1 k.p.c.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2018 r., poz. 1800 ze zm.).

